

arkivrapport

Arnö 1:12, 1:60 & del av 1:3, Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning.

Lars Norberg

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har 2018-03-21 och 2018-03-27 utfört en arkeologisk utredning inom Arnö 1:12, 1:60 och del av 1:3. Utredningen utfördes eftersom Nyköpings kommun avser att upprätta en ny detaljplan inom de berörda fastigheterna. Området är beläget i anslutning till Arnö gamla skola söder om Nyköping. Delar används idag som åkermark, medan själva skolan med tillhörande byggnader utgör bostäder. Utredningsområdet, som genomkorsas av motorvägen mot Oxelösund, var beläget cirka 10-15 meter över havet. Söderut finns ett närbeläget gravfält (Nyköping 102:1) och i väster ett flertal ensamliggande stensättningar (Nyköping 319:1, 320:1 & 647). I norr finns även lämningar efter två torpmiljöer (Nyköping 321:1 & 469:1), samt i väster uppgifter om ytterligare ett torp (Nyköping 322:1).

Vid inventeringen registrerades en torrlagd, delvis stensatt kalkkälla, en färdväg i form av en äldre vägsträckning, samt två sentida röjningsrösen. Samtliga objekt bedömdes som *övrig kulturhistorisk lämning*. Utöver det öppnades nio sökschakt varvid inget av arkeologiskt intresse framkom.

Inledning

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-2388-2017) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk utredning inom fastigheterna Arnö 1:12, 1:60 och del av 1:3, Nyköpings socken och kommun i Södermanlands län (bilaga 1, 2 & 3). Fältarbetet genomfördes mellan 2018-03-21 och 2018-03-27.

Den arkeologiska utredningen utfördes med anledning av att Nyköpings kommun avser att upprätta en ny detaljplan inom den berörda fastigheten. Ansvarig för kostnaden var MA Hägglund Invest AB. Utredningsområdet uppgick till en yta om cirka 2,7 hektar och var beläget cirka 10-15 meter över havet.

Området var beläget i anslutning till Arnö gamla skola vilken uppfördes år 1878 (*Kulturmiljöanalys Arnö gamla skola. Carlstedt Arkitekter AB 2017*). Inom tomten finns ytterligare byggnader som dels hört till skolmiljön, dels utgör senare tillskott i byggnadsbeståndet. Idag fungerar bebyggelsen som flerbostadshus. Längst i öster genomkorsas utredningsområdet av motorvägen mot Oxelösund (väg 53) och i väster löper den gamla landsvägen kallad Oxelösundsvägen (väg 515).

Fornlämningssmiljön i närområdet består framförallt av ett flertal ensamliggande stensättningar (Nyköping 319:1, 320:1 & 647). Söderut finns ett närbeläget gravfält om sex runda stensättningar (Nyköping 102:1). Utöver det finns även lämningar från i historisk tid i form av några torpmiljöer (Nyköping 321:1, 322:1 & 469:1).

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg. I fält deltog även Patrik Gustafsson Gillbrand. Båda är verksamma som arkeologer på Sörmlands Arkeologi AB.

Syfte & målsättning

Syftet med utredningen var att fastställa om det fanns tidigare okända fornlämningar inom det aktuella området samt att så långt möjligt beskriva dessa. Vidare skulle den antikvariska statusen fastställas för påträffade lämningar. Resultatet från utredningen ska fungera som ett underlag för länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet samt utgöra ett underlag för den fortsatta planeringen.

Genomförande

I syfte att skapa ett underlag inför fältarbetet genomfördes inledningsvis en kart- och arkivstudie. Kartmaterialet utgjordes av lantmäteriakter (Lantmäteriets digitala kartarkiv) samt jordartskartor och strandlinjeförskjutningskartor (SGU). Därutöver har information inhämtats avseende lösfynd och registrerade lämningar i FMIS, och i rapporter över tidigare genomförda undersökningar och utredningar i närområdet (Svensson 2005). Därefter utfördes en inventering, vars syfte var att klargöra eventuella förekomster av fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar etc.

Slutligen öppnades nio sökschakt med grävmaskin inom lämpliga lägen. Schakten, som var mellan 6,5 och 27 meter långa, cirka 1,4 meter breda och mellan 0,20-0,45 meter djupa, grävdes skiktvis ned till orörd marknivå och rensades kontinuerligt för hand (bilaga 5). Syftet med sökschaktningen var att utreda om det fanns fornlämningar ej synliga ovan mark inom utredningsområdet.

Samtliga schakt lades igen i anslutning till fältarbetets avslutande. Sökschakt och påträffade objekt dokumenterades med GPS samt beskrevs i text. Fotodokumentation utfördes genomgående under fältarbets gång (bilaga 6).

Resultat

Arnö gamla skola är belägen på ett mindre höjdparti och den omgivande tomtmarken utgörs till delar av omfattande utfyllnader. De östra delarna av utredningsområdet består av låglänt och flack åkermark. Centralt och i söder tangeras en nordvärd skogsbeväxt sluttning, vilken i norr övergår i något sumpig och igenslyad före detta åkermark. Väster om väg 53 noterades omfattande utfyllnader tillhöriga motorvägen (bilaga 3). Utöver det genomkorsas området av ledningar vilka ansluter till en avloppsanläggning belägen strax öster om tomtmarken. Utredningsschakten koncentrerades till de mer orörda delarna som låg i anslutning till de högre belägna partierna och åkermarken.

Resultattabell

Objekt nr	Lämningstyp	Schakt	Status	Åtgärdsförslag
1	Brunn/kalkälla	-	Övrig kulturhistorisk lämning	Frivillig åtgärd
2	Röjningsröse	-	Övrig kulturhistorisk lämning	Frivillig åtgärd
3	Röjningsröse	-	Övrig kulturhistorisk lämning	Frivillig åtgärd
4	Färdväg	-	Övrig kulturhistorisk lämning	Frivillig åtgärd

Inom den före detta åkermarken påträffades en delvis stensatt men torrlagd kalkkälla (objekt 1). Möjligen kan det röra sig om ett före detta vattenhål för kreatur. På gränsen mellan åkermarken och skogsterrängen påträffades ett par röjningsrösen varav det ena var vällagt (objekt 2 & 3). Direkt öster om motorvägen (väg 53), dokumenterades en färdväg i form av en vägbank beväxt med småträd (objekt 4). Vid schaktningen framkom inget av arkeologiskt intresse. För mer detaljerade beskrivningar, se bilaga 4 och 5.

Bilagor

Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000.

Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000.

Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med uttag från FMIS (180206) och utredningsområdet markerat. Skala 1:2 000.

Bilaga 4. Objektsbeskrivningar

Bilaga 5. Schakttabell

Bilaga 6. Fotodokumentation

Referenser

Kulturmiljöanalys Arnö gamla skola. Carlstedt Arkitekter AB 2017 (Jacob Forsberg). Se https://nykoping.se/Global/Dokument/Bo_bygga_o_miljo/Stadsplanering_och_byggprojekt/Detaljplaner/Arnö%20gamla%20skola/Kulturmiljöanalys.pdf

Svensson, Ingeborg. 2005. *Arnö*. Arnö 1:3, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museu, Arkeologiska meddelanden 2005:02. Nyköping.*

Arkiv

Lantmäterimyndighetens arkiv (RAK), arkivsök

Rak id J112-56-5 (https://historiskakartor.lantmateriet.se/historiskakartor/show.html?showmap=true&archive=RAK&archive=RAK&sd_base=rak2&sd_ktun=52414b5f4a3131322d35362d35).

J112-56-10 (https://historiskakartor.lantmateriet.se/historiskakartor/show.html?showmap=true&archive=RAK&archive=RAK&sd_base=rak2&sd_ktun=52414b5f4a3131322d35362d3130).

Rak id J133-9h2d60 (https://historiskakartor.lantmateriet.se/historiskakartor/show.html?showmap=true&archive=RAK&archive=RAK&sd_base=rak2&sd_ktun=52414b5f4a313332d394832643630).

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 1728

Länsstyrelsens dnr: 431-2388-2017

Tid för undersökningen: 2018-03-21 & 2018-03-27

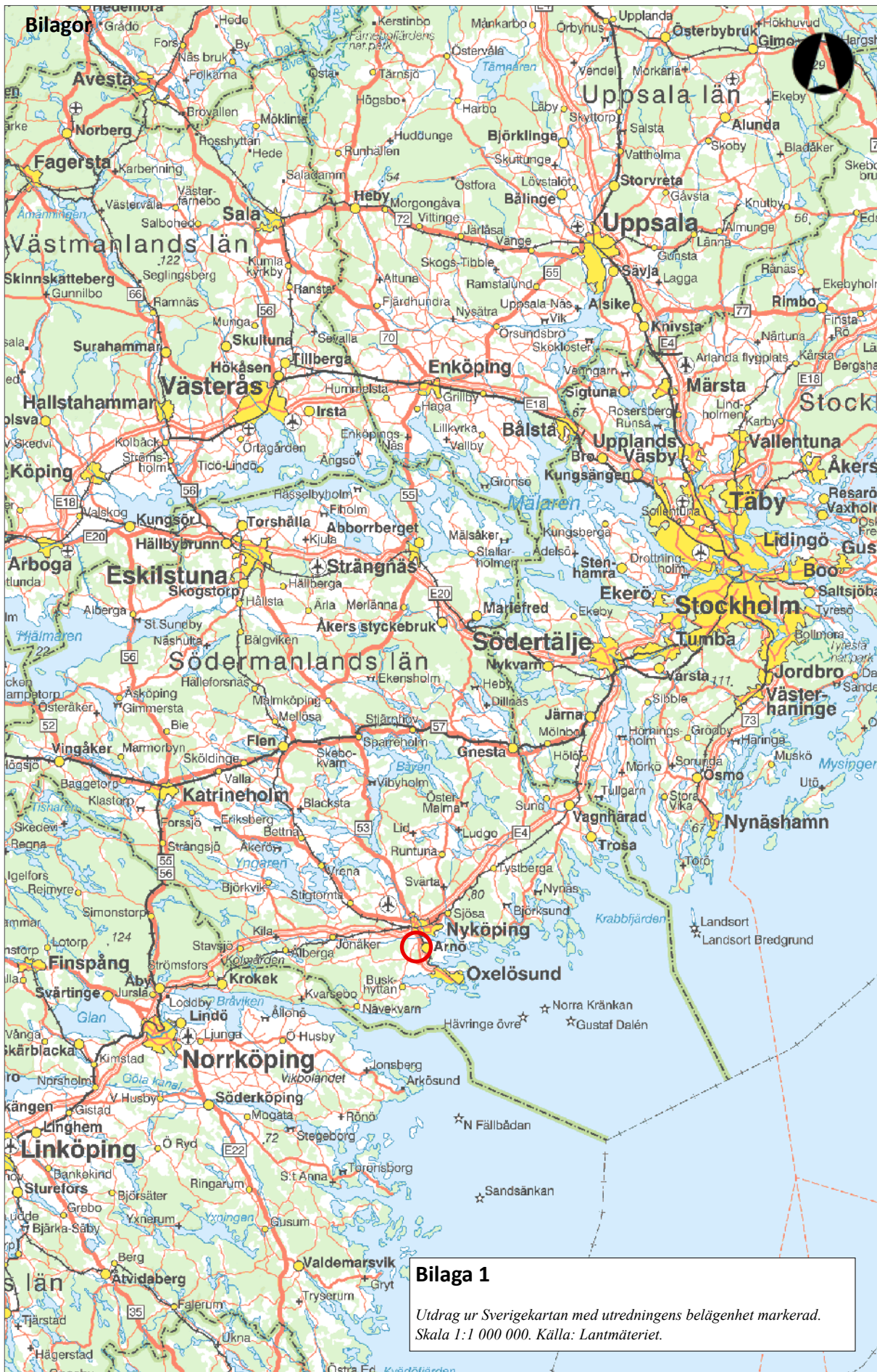
Personal: Lars Norberg & Patrik Gustafsson Gillbrand

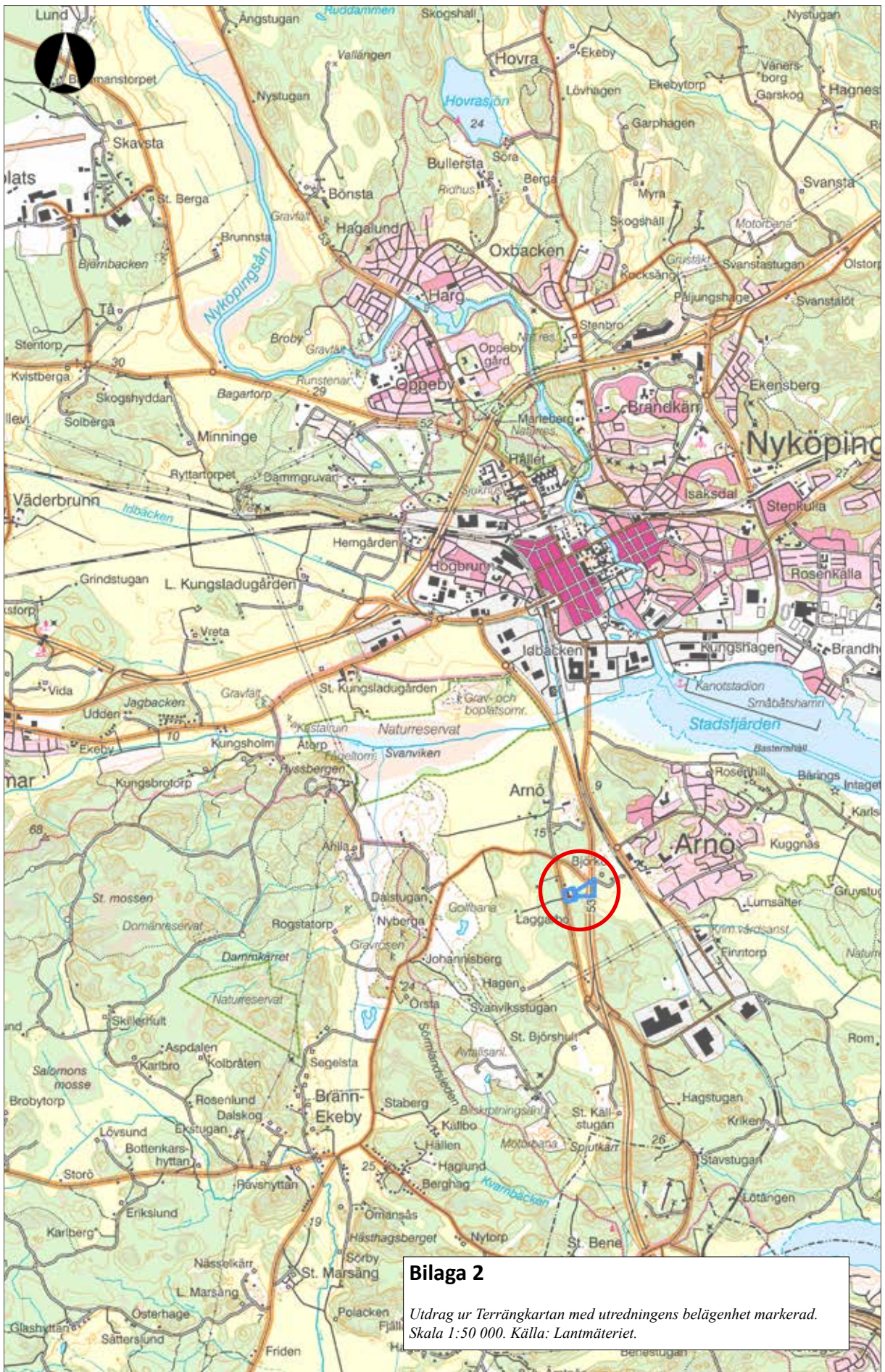
Belägenhet: N (X) 6511275,906 E (Y) 615913,075

Koordinatsystem: SWEREF 99TM

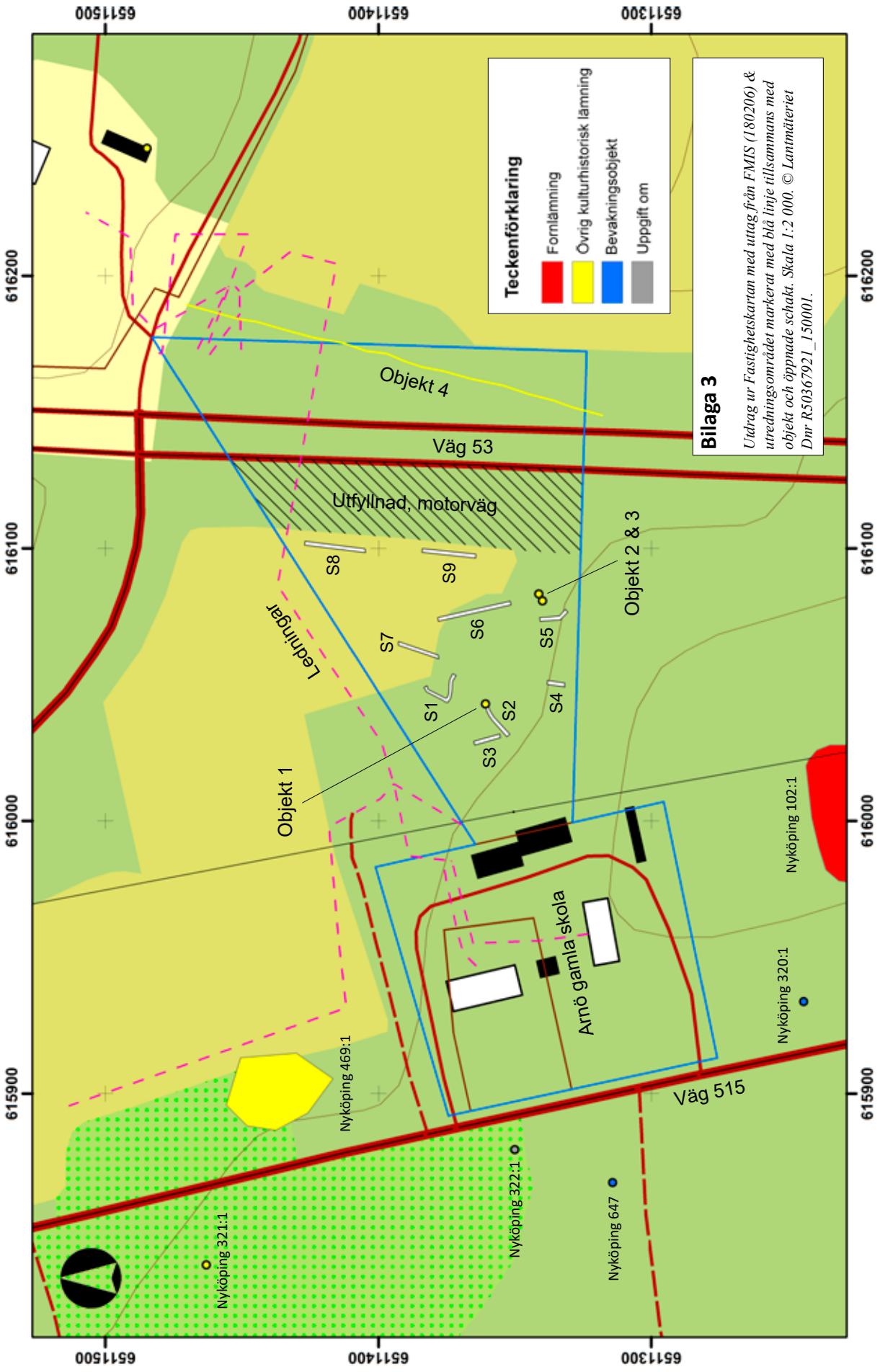
Höjdsystem: RH 2000

Inga fynd tillvaratogs i samband med åtgärden. Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Bilaga 2
 Utdrag ur Terrängkartan med utredningens belägenhet markerad.
 Skala 1:50 000. Källa: Lantmäteriet.

Bilaga 4. Objektsbeskrivningar

Objekt 1. Brunn/kallkälla, rundad (N-S), ca 3 m i diam. I väster en tydligt stensatt kant bestående av rundade och kantiga stenblock, ca 0,2 - 0,4 m st, övermossade. Beväxt med sly och småträd. Belägen på gränsen mellan skogsmark och före detta åkermark (Rak id: J112-56-5, J112-56-10 & Rak id J133-9h2d60). *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Objekt 2. Röjningsröse, rundat (N-S), ca 2 m i diam. Samling av rundade och kantiga stenblock, ca 0,3 - 0,7 m st, övermossade. Beläget i kanten mellan skogsmark och brukad åkermark (Rak id: J112-56-5, J112-56-10 & Rak id J133-9h2d60). *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Objekt 3. Röjningsröse, oregelbundet (N-S), ca 2 m i diam. Samling av kantiga stenblock, ca 0,5 - 0,7 m st, något övermossade. Beläget i kanten mellan skogsmark och brukad åkermark (Rak id: J112-56-5, J112-56-10 & Rak id J133-9h2d60). *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Objekt 4. Färdväg. Stensatt vägbank, ca 157 m l (N-S) och ca 5 m br. Övertorvad och beväxt med småträd. Utgör en del av en tidigare åkerväg synlig på den häradsekonomiska kartan från sekelskiftet 1900 (Rak id: J112-56-5 & J112-56-10) och på den äldre ekonomiska kartan från år 1956 (Rak id J133-9h2d60). *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Bilaga 5. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anl./fynd	Terräng/Lagerföljd
S1	18 x 1,4	0,30-0,45	-	Flack, något sumpig skogsmark. Torvskikt, cirka 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grå lera (undergrund).
S2	14 x 1,4	0,20-0,30	-	Flack, något sumpig skogsmark. Torvskikt, cirka 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grå lera (undergrund).
S3	10 x 1,4	0,25-0,35	-	Flack, något sumpig skogsmark. Torvskikt, cirka 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grå lera (undergrund).
S4	6,5 x 1,4	0,30-0,40	-	Svag nordvänd sluttning i skogsmark. Torvskikt 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grå lerig morän (undergrund).
S5	10,5 x 1,4	0,30-0,35	-	Svag nordvänd sluttning i skogsmark. Torvskikt 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grå lera (undergrund).
S6	27 x 1,4	0,25-0,30	-	Flack åkermark. Ploggång, 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grågul lera (undergrund).
S7	15,5 x 1,4	0,25-0,30	-	Flack åkermark. Ploggång, 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grågul lera (undergrund).
S8	22 x 1,4	0,25-0,30	-	Flack åkermark. Ploggång, 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grågul lera (undergrund).
S9	20 x 1,4	0,25-0,30	-	Flack åkermark. Ploggång, 0,20-0,25 m tj, gråbrun lera. I botten grågul lera (undergrund).

Bilaga 6. Fotodokumentation

Arnö gamla skola uppförd år 1878. Idag används byggnaden som flerbostadshus Foto mot sydost: Lars Norberg 2018, Sörmlands Arkeologi AB.

Del av schakt 1 fotograferat mot väster. Foto: Lars Norberg 2018, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 4 fotograferat mot söder. Foto: Lars Norberg 2018, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 6 fotograferat mot söder. Foto: Lars Norberg 2018, Sörmlands Arkeologi AB.

Objekt 2, ett röjningsröse fotograferat mot nordväst. Foto: Lars Norberg 2018, Sörmlands Arkeologi AB.

Objekt 4, en färdväg fotograferad mot söder. Foto: Lars Norberg 2018, Sörmlands Arkeologi AB.